

MURAKAMI

*en het
gespleten
leven*

**A
U
P**

Ype de Boer

*De meesten van ons bewonen deze twee werelden,
met één been in het ene of het andere, en allemaal leven
we op de grens. Dat is mijn definitie van het mensenleven.*

– Haruki Murakami (*interview*)¹

*Op de drempel van de zone van niet-bewustzijn,
moet het Ik zijn eigenschappen afleggen, moet het
zich ontroeren. En passie is het gespannen koord tussen
ons en Genius, waarop het koorddansende leven wandelt.*

– Giorgio Agamben (*Profanaties*)

Inhoud

Woord vooraf	11
I. De idealisering van het alledaagse. Over zelfbehoud	19
Het alledaagse, ideale leven	22
Aan de grenzen van het alledaagse leven	25
De getrouwde vrouw	29
Naamloosheid	32
Het groene monster	36
Slaap	39
De lege huls	43
<i>Aantekening I. Murakami en ervaringsarmoede</i>	46
II. De mens en zijn schaduw. Over het geestrijke leven	51
De toegangsprijs van de Stad	54
De schaduwfiguur	55
Twee levenshoudingen	58
Het leven in de bossen	63
Liefde en het ontwaken van de geest	68
Leven vanuit innerlijke verdeeldheid. Het geestrijke leven	71
<i>Aantekening II. Murakami en de dood van God</i>	74
III. Boku oog in oog met zijn beeld. Over zelfkennis	81
Boku's zelfbeeld aan het wankelen gebracht	83
After Dark	85
De Rat-trilogie en zelfgenezing	90
De Schaaapman, de Rat	94
Dans dans dans	96

De jongen die Kraai wordt genoemd	99
Kafka en zijn ideaalbeeld	101
De mens en zijn beelden: verantwoordelijkheid	104
De mens en zijn beelden: zelfkennis	106
<i>Aantekening III. Murakami en trauma</i>	108
IV. Femme fatale en femme vitale. Over liefde, leven en dood	115
Norwegian Wood	116
Naoko en Midori, dood en leven	117
Watanabe's gespletenheid	120
Liefde en transformatie	122
Ten zuiden van de grens	124
Shimamoto en vitaliteit	126
Shimamoto en fataliteit	128
Yukiko, liefde en transformatie	130
De opwindvogelkronieken	132
Kumiko's gespletenheid	133
Toru's innerlijke obstakels	135
De steeg en de vrouw van de telefoon	138
De put. Toru en de dood I	140
De gitarist. Toru en de dood II	142
Toru's baan	145
Kumiko. Toru en de dood III	147
Liefde, leven en dood	149
<i>Aantekening IV. Murakami en de bedreigde liefde</i>	151

V. Sektes, Johnnie Walker en het schaap. Over lot en vrijheid	157
Het schaap	160
Boku's levenslot	162
Kafka's vloek	165
Het beeld van de vader: Johnnie Walker vs de Kraai	168
Aomame en Tengo	171
De kosmische balans van 1Q84	173
Het nieuwe leven	176
Lot en vrijheid	177
Het drogbeeld van het 'ware zelf'	179
<i>Aantekening V. Murakami en potentialiteit</i>	184
Epiloog. De kunst van het gespleten leven	189
Noten	195
Bibliografie	201
Titelindex	203

I. De idealisering van het alledaagse. Over zelfbehoud

Bepaalde lijnen doorsneden het beeld met een stoutmoedigheid die elke verbeelding tart, de omzichtigheid van andere lijnen resulteerde in een subtiel netwerk van schaduwen, en er waren ook lijnen bij die legenden weergaven, zoals muurschilderingen uit de klassieke oudheid. Maar beter nog dan al die kronkels was de zachte welving van haar oorlellen: die malse stukjes vlees overtroffen alles wat dit leven te bieden heeft. (*De jacht op het verloren schaap*, 39)

Volledig in de ban van de oren waarvan hij voor zijn werk drie close-upfoto's toegezonden heeft gekregen, besluit de naamloze hoofdpersoon (Boku, Japans voor 'ik') uit *De jacht op het verloren schaap* contact te zoeken met de vrouw aan wie ze toebehoren. Via de fotograaf weet hij haar telefoonnummer te bemachtigen en wanneer hij haar na een aantal belpogingen aan de lijn krijgt, stemt ze ermee in om tijdens een etentje wat vragen over de foto's te beantwoorden. Onder het genot van een wijntje en een Frans diner, biecht Boku de werkelijke reden voor hun afspraak op: "Ik moest gewoon die oren van je zien." Gecharmeerd door Boku's vermetelheid, maar zonder de oren te ontbloten die ze achter haar haar verborgen houdt, moedigt ze hem aan te vertellen hoe dat komt. De grootste vraag die Boku heeft is of het werkelijk haar oren zijn die hem zo aantrekken, of dat ze "boodschapper spelen voor iets anders". Ze vertelt hem dat ze haar oren expres verborgen houdt omdat ze "haar krachten nog niet goed de baas is". Maar voor ze verder op zijn vraag ingaat, wil ze dat hij iets over zijn eigen leven

vertelt. Op subtiele wijze legt ze daarmee een mogelijk verband tussen het leven van Boku en haar eigen oren: misschien zegt zijn obsessie meer over hem dan over haar oren. Wat voor leven leidt Boku?

Boku doet zijn best om vooral nadruk te leggen op hoe gewoon zijn leven wel niet is.

Ik ben geboren en getogen in een gewone stad, en ben naar een gewone school gegaan. Als klein kind zei ik al niet veel, en later werd ik dan ook een saaie piet. Ik leerde een gewoon meisje kennen, en maakte een gewone kalverliefde door. (*De jacht op het verloren schaap*, 46)

Verder vertelt hij dat hij in Tokio gestudeerd heeft en daarna met een vriend een klein vertaalbureau is gestart. Na een huwelijk van vier jaar, is hij sinds twee maanden van zijn vrouw gescheiden. Hij heeft een oude kat en rookt veertig sigaretten per dag. Hij vertelt haar dat hij drie pakken, zes stropdassen en vijfhonderd lp's heeft, de namen van alle daders in Ellery Queens romans uit zijn hoofd kent en de helft van Prousts *À la recherche du temps perdu* heeft gelezen. 's Zomers drinkt hij bier en 's winters whiskey. Maar deze droge opsomming van zijn leven overtuigt het meisje niet. "Jouw leven is niet saai, jij wilt een saai leven. Heb ik gelijk of niet?". Ze wijst Boku erop dat hijzelf degene is die zijn leven alledaags probeert te houden. Nadat Boku over zijn leven verteld heeft, verklaart het meisje hem onomwonden dat hij "maar voor de helft leeft ... De andere helft is onontgonnen gebied."

Enigszins van zijn stuk gebracht door de scherpe observatie van het meisje, geeft Boku haar gelijk:

Mijn leven is niet saai, maar ik wil een saai leven – dat kan zijn. Maar het komt op hetzelfde neer. Hoe je het ook wendt

of keert, dat is waar ik mee opgescheept zit. Iedereen doet zijn best om aan de verveling te ontkomen, terwijl ik de verveling juist zoek. ... Daarom beklaag ik me er ook niet over dat mijn leven zo saai is geworden – saai genoeg, in elk geval, om mijn vrouw het huis uit te jagen. (*De jacht op het verloren schaap*, 48)

Inderdaad, zoals ook de boeken voorafgaand aan *De jacht op het verloren schaap* vertellen (*Luister naar de wind* en *Flipperen in 1973*), brengt Boku zijn dagen zo kalm en routinematig door dat ze niet van elkaar te onderscheiden zijn en dat hij dikwijls zijn besef van tijd verliest. Hij staat op, doet wat vertaalwerk op kantoor, luncht in hetzelfde tentje buiten de deur, flirt wat met de secretaresse, zet 's avonds een plaat op en duikt met een boek, een biertje en een sigaret zijn nest in. En aan het eind van een dergelijke week concludeert hij: “Al met al was het een schitterende week, die het verdiende om onveranderd tot in alle eeuwigheid voort te duren.” Het is, met andere woorden, zijn bewuste streven een dergelijk leven te leiden. Maar hoe valt dit streven naar routine en sereniteit te rijmen met zijn obsessie voor de oren van het meisje? Een compleet vreemde mee uit eten vragen op basis van een foto van haar oren, is moeilijk saai of alledaags te noemen. Wat is het verband tussen de oren van het meisje en Boku's alledaagse bestaan? Wat is het aan haar oren dat ze zo onweerstaanbaar voor hem maakt?

Over de oren van het meisje zegt Boku dat ze alles overtreffen “wat dit leven te bieden heeft”. Natuurlijk bedoelt Boku hiermee te zeggen dat hij ze heel mooi vindt. Maar is dat alles? Als we zijn opmerking serieus nemen en toepassen op zijn eigen leefstijl, dan zien we dat hij met deze opmerking antwoord geeft op zijn eigen vraag: haar oren spelen inderdaad “boodschapper voor iets anders” – ze vormen het fetisjistische voorwerp dat staat voor alles

wat zijn alledaagse en overzichtelijke leven overstijgt. Als Boku de stoute schoenen aantrekt en een afspraakje met haar maakt, zet hij zonder het zelf volledig te beseffen een eerste stap buiten dit bestaan. Het is het verlangen het 'onontgonnen gebied' van het leven te verkennen dat de betoverende oren van het meisje opeens in hem ontvlamt. Dit betekent dat er naast Boku's bewuste streven een saai en overzichtelijk bestaan te leiden, een andere wil in hem bestaat die er juist op uit is zijn alledaagse leven voorgoed op het spel te zetten. De toverkracht van de oren van het meisje is het 'gehoor' geven aan deze tweede, door Boku zelf niet bewust gemaakte wil.

Twee willen tegenover elkaar in dezelfde persoon. Twee gebieden naast elkaar in hetzelfde leven. Een gespleten bestaan, waarvan de ene helft zich kenmerkt door een bewust nagestreefde alledaagsheid en de andere helft hier enkel nog verschijnt als een verlangen het 'onontgonnen gebied' te betreden. Het is de dynamiek tussen deze 'leefhelften' die we moeten onderzoeken, willen we grip krijgen op het leven dat Murakami beschrijft. In dit hoofdstuk staat het beginpunt van Murakami's verhalen centraal: de alledaagsheid van zijn hoofdpersonen en het routinematige van hun bestaan. Hoe ziet dit alledaagse leven eruit? Welke idealen streven ze na en wat zijn de grenzen hiervan?

Het alledaagse, ideale leven

Ik heb de gave mijn eigen bestaan te kunnen scheiden van dat van anderen. ... Door een dergelijk emotioneel sorteersysteem heb ik in de loop van mijn leven mijn wereld redelijk stabiel kunnen houden en heel wat onnodige problemen vermeden.
(De opwindvogelkronieken, 107)